

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

УДК 81'25:001:63

Погоджено

Декан гуманітарно-педагогічного факультету,

Допускається до захисту

Завідувач кафедри іноземної філології і перекладу,

кандидат філософських наук, доцент

доктор педагогічних наук, професор

Савицька І.М.

« »

2021 р.

« »

2021 р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Інтернаціональні терміни у ландшафтознавстві: лінгвістичний та перекладацький аспект в українській та німецькій мовах»

НУБІП України

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація виробнича

Магістерська програма «Перекладацька діяльність в агропромисловій та природоохоронній галузях»

НУБІП України

В
и
к
н
а
в

Керівник магістерської роботи

Зуєнко Н. О., канд. пед. н., доцент

НУБІП України

НУБІП України

Київ – 2021

Фенчак В. В.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»

Магістерська програма «Перекладацька діяльність в агропромисловій та природоохоронній галузях»

Спеціалізація виробнича

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
іноземної філології і перекладу,
доктор педагогічних наук, професор

«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Студент Фенчак Василь Васильович

Тема магістерської роботи: «Інтернаціональні терміни у ландшафтознавстві:
лінгвістичний та перекладацький аспект в українській та німецькій мовах»

Керівник магістерської роботи: Зуєнко Н. О., канд. пед. н., доцент
затверджені наказом від «_» 201 р. № _____

Термін подання студентом магістерської роботи: «_» листопада 2021 р.

3. Вихідні дані до магістерської роботи: загальна теорія усного і письмового перекладу, німецько-український політехнічний словник, словник технічних термінів, наукова література про мову і переклад.

4. Перелік питань, що підлягають дослідженню:

а) на основі аналізу наукових праць уточнити сутність понять «термін», «інтернаціоналізм» та їх змінність у часі.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви етапів виконання магістерської роботи	Строк виконання етапів магістерської роботи	Примітка
	Уточнення сутності понять «термін» та «інтернаціоналізм»	р.	
	Характеристика лінгвістичного та перекладацького аспектів вживання інтернаціональних термінів в ландшафтознавстві	р.	
	Дослідження синонімії та антонімії в українській та німецьких мовах у галузі ландшафтознавства	р.	
	Узагальнення рекомендації для перекладачів щодо вживання термінів-інтернаціоналізмів на прикладі ландшафтознавства	р.	
	Підготовка тез, доповіді	жовтень-грудень	
	Підготовка магістерської роботи до захисту	до 27.11. 2023 р.	

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент _____ Зуєнко Н. О.

Завдання прийняла «5» жовтня 2020 року _____ Фенчак В. В.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РЕФЕРАТ

НУБІП УКРАЇНИ

Дипломна робота «Інтернаціональні терміни у ландшафтознавстві: лінгвістичний та перекладацький аспект в українській та німецькій мовах»: 62 с., 3 таблиці, 45 літературних джерел.

НУБІП УКРАЇНИ

Робота присвячена дослідженню лінгвістичних та перекладацьких аспектів вживання інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах на прикладі ландшафтознавства.

НУБІП УКРАЇНИ

Актуальність теми роботи зумовлена значним поширенням термінів-інтернаціоналізмів, як в повсякденному житті, так і в науковому спілкуванні. Однак, специфіка їх вживання, підстави і умови у лінгвістичному та перекладацькому аспектах залишаються малодослідженими.

НУБІП УКРАЇНИ

Об'єктом дослідження є терміни-інтернаціоналізми в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства.

Предметом дослідження виступають інтернаціональні одиниці сучасної української та німецьких мов у визначенні понять ландшафтознавства.

НУБІП УКРАЇНИ

Метою дипломної роботи є визначення особливостей лінгвістичного та перекладацького аспектів вживання термінів-інтернаціоналізмів у галузі ландшафтознавства.

Для досягнення поставленої мети, було визначено конкретні завдання:

озкриття суті понять «термін», «інтернаціоналізм» та ознайомлення з підходами до розуміння цього поняття;

визначення відмінностей між поняттями «інтернаціоналізмів» та «запозичень»;

визначення лінгвістичного аспекту вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства;

НУБІП УКРАЇНИ

визначення перекладацького аспекту вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства;

НУБІП УКРАЇНИ

озкриття суті понять синонімії та антонімії у сучасній лінгвістиці та перекладацькій діяльності; визначення специфіки вживання синонімії та антонімії для позначення термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах.

Наукова новизна дослідження обгрунтована тим, що в роботі на емпіричному матеріалі здійснено системне і всебічне дослідження вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецьких мовах на прикладі ландшафтознавства.

При написанні наукової роботи були використані загальнонаукові методи перекладацькі методи. За допомогою методів індукції, дедукції та спостереження було здійснено аналіз мовного матеріалу та виклад основних положень дослідження. За допомогою дескриптивного методу було здійснено систематизацію концептів та підходів до визначення поняття «термін» та «термін-інтернаціоналізм». Метод моделювання у поєднанні з методами дефініційного та етимологічного аналізу було використано для опису концепту на основі проаналізованого матеріалу. Методи статистичного аналізу сприяли опрацюванню зібраного словникового емпіричного матеріалу.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. В роботі наведено приклади вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах у формі таблиць.

У першому розділі було розглянуто поняття «терміну», «інтернаціоналізмів» та наведено історичний дискурс розвитку поняття «інтернаціоналізмів». Також було розглянуто основні відмінності «інтернаціоналізмів» та «запозичень».

Другий розділ роботи присвячений дослідженню лінгвістичного та перекладацького аспектів вживання «інтернаціоналізмів» в українській та німецькій мовах на прикладі ландшафтознавства. Також було проаналізовано приклади термінів-інтернаціоналізмів в різних мовах (на прикладі, української,

німецької, англійської та французької мов), та досліджено використання багатокomпонентних термінологічних одиниць.

У третьому розділі був проведений аналіз вживання синонімії та антонімії, а також розкрито специфіку використання синонімії та антонімії термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах на прикладах ландшафтознавства.

У висновках підведено підсумки роботи, в яких зазначено, що ставлення вчених до запозичень та інтернаціональних слів у термінології неоднозначне.

Загальна сформована рекомендація звучати так: не слід використовувати іншомовні терміни для позначення понять замість наявних у національній мові.

Ключові слова: термін, інтернаціоналізм, складні інтернаціоналізми, синонімія, антонімія, ландшафтознавство.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Вступ.....	9
Розділ 1. Інтернаціональні терміни як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	12
оняття терміну і його ознаки.....	12
визначення поняття інтернаціоналізмів та історія їх розвитку.....	17
озмежування інтернаціоналізмів та запозичених слів.....	21
Розділ 2. Інтернаціональні терміни у галузі ландшафтознавства як об'єкт лінгвістичного вивчення.....	22
2.1. Лінгвістичний аспект вживання інтернаціональних термінів у ландшафтознавстві.....	22
2.2. Перекладацький аспект вживання інтернаціональних термінів у ландшафтознавстві.....	26
Розділ 3. Використання синонімії і антонімії в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства.....	38
3.1. Термінологічна синонімія і антонімія в лексиці української і німецької мов.....	38
3.2. Термінологічна синонімія в ландшафтознавстві.....	40
3.3. Термінологічна антонімія в ландшафтознавстві.....	44
Охорона праці.....	47
Висновки.....	52
Список використаних джерел.....	59

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП УКРАЇНИ

У сучасному світі значна увага приділяється дослідженню процесу комунікації, адже саме в процесі комунікації людина здобуває необхідні знання

про навколишній світ. Всі суспільства живуть у мовній сфері, жодне суспільство

НУБІП УКРАЇНИ

не може існувати без мови. Рівень розвитку наукової мови впливає на інтелектуальний розвиток суспільства, свідчить про стан мовного самовиявлення народу. Формування наукової мови в Україні відбувалося за несприятливих умов,

тому галузеві терміносистеми не розвивалися природно. Процеси глобалізації

НУБІП УКРАЇНИ

сучасного світу значною мірою впливають і на мовні конструкції. Запозичення стають основою спілкування як в повсякденному, так і в науковому вжитку.

Актуальність теми цієї дипломної роботи полягає в тому, що в сучасному

світі відбувається значне поширення термінів-інтернаціоналізмів. Дослідження

природи виникнення та особливостей вживання термінів-інтернаціоналізмів у

НУБІП УКРАЇНИ

професійному спілкуванні дає змогу визначити шляхи покращення комунікації. Оскільки приклади вживання термінів-інтернаціоналізмів та термінів-запозичень можна знайти в усіх сферах людського спілкування, дана тема може бути цікавою

для кожного.

для кожного.

Теоретичною базою дослідження слугували праці таких дослідників як

Н. Д. Аріотова, К. Бах, Л. В. Віттенштейн, С. Ю. Головіна, Ф. Зімбардо,

А. А. Леонтьєва, Г. Н. Ліч, Д. С. Лотте, Ч. Морріс, Дж. Л. Остін, О. В. Падучева,

П. Б. Паршина, В. Ф. Петренка, Ч. Пірс, Б. Рассел, К. Ф. Седова,

О. О. Селіванова, М. Ф. Сергєєва, Дж. Р. Серль, І. А. Стерніна, Є. Н. Таранова,

Є. Ф. Тарасова.

НУБІП УКРАЇНИ

Об'єктом дослідження є терміни-інтернаціоналізми в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства.

Предметом дослідження виступають інтернаціональні одиниці сучасної

української та німецьких мов у визначенні понять ландшафтознавства.

НУБІП УКРАЇНИ

Метою дипломної роботи є визначення особливостей лінгвістичного та перекладацького аспектів вживання термінів-інтернаціоналізмів у галузі ландшафтознавства.

Для досягнення поставленої мети, було визначено конкретні завдання:

озкриття суті понять «термін», «інтернаціоналізм» та ознайомлення з підходами до розуміння цього поняття;

визначення відмінностей між поняттями «інтернаціоналізмів» та «запозичень»;

визначення лінгвістичного аспекту вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства;

визначення перекладацького аспекту вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах у галузі ландшафтознавства;

озкриття суті понять синонімії та антонімії у сучасній лінгвістиці та перекладацькій діяльності;

визначення специфіки вживання синонімії та антонімії для позначення термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі на широкому емпіричному матеріалі здійснено системне і всебічне дослідження вживання термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецьких мовах на прикладі ландшафтознавства.

При написанні наукової роботи були використані загальнонаукові методи перекладацькі методи. За допомогою методів індукції, дедукції та спостереження було здійснено аналіз мовного матеріалу та виклад основних положень дослідження. За допомогою описативного методу було здійснено систематизацію концептів та підходів до визначення поняття «термін» та «термін-інтернаціоналізм». Метод моделювання у поєднанні з методами дефініційного та етимологічного аналізу було використано для опису концепту

на основі проаналізованого матеріалу. Методи статистичного аналізу сприяли опрацюванню зібраного словникового емпіричного матеріалу.

Теоретичне значення цієї дипломної роботи полягає в дослідженні особливостей вживання термінів-інтернаціоналізмів у професійному спілкуванні.

Практична цінність роботи полягає в можливості її використання для подальших досліджень, пов'язаних з лінгвістичними та перекладацькими аспектами вживання термінів-інтернаціоналізмів.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з вісьмома підрозділами, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури. Обсяг роботи складає 62 сторінки. Список використаної літератури налічує 45 найменувань.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНІ ТЕРМІНИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

оняття терміну і його ознаки

Географічна мовна картина світу є невід'ємною частиною людської культури і слугує основою для пізнання закономірностей взаємодії суспільства і природи та розвитку географічного середовища. Гуманізація та гуманітаризація географічної науки останнім часом розглядається як провідний напрям.

Рівень розвитку наукової мови впливає на інтелектуальний розвиток суспільства, свідчить про стан мовного самовиявлення народу. Однак, формування наукової мови в Україні відбувалося за несприятливих умов. Умови бездержавності України унеможлилювали становлення науково-технічної, природничої, гуманітарної та мистецької терміносистем [12, с. 87-93].

Термінознавство – це наука про терміни, це частина лексики загальнолітературної мови, що являє собою впорядковану термінологічну систему [6, с. 138-142]. Попри те, що це слово утворилось ще у 60-х роках ХХ ст., сучасні словники частіше вживають слово «термінологія».

Розглядаючи формування української термінології, виділяють шість періодів, які яскраво ілюструють зв'язок розвитку лексичної системи мови з і

с 1. Період стихійного нагромадження термінологічної лексики (IX – перша половина ХІХ ст.). Своім корінням українська термінологія сягає часів Київської Русі. Важливу роль у поширенні наукових знань в Україні відіграли Острозький культурно-освітній центр (1580–1608), братські школи, що виникали в ХVІ–ХVІІ ст.; Київський культурно-освітній центр. Уже в ХVІІ ст. учений Києво-Могиллянської академії Г. Кониський обґрунтував теорію терміну. Українську

науково-виробничу, природничу, мистецьку термінологію представлено в загальномовних словниках того часу. Гальмували розвиток української наукової

м

а

т

е

мови до середини XIX ст. недержавний статус української мови, заборони її як засобу спілкування і державна роз'єднаність української мовної території.

2. Період другої половини XIX ст. – початку XX ст. відзначено діяльністю Наукового товариства імені Тараса Шевченка, яке було засновано 1873 р. у Львові, і яке з 1892 р. стає першим українським науковим центром на зразок

європейських академій. Саме тут концентрувалася термінологічна праця провідних учених кінця XIX – початку XX ст. Наддніпрянської України

Надністрянської України (І. Верхратський, М. Пачовський, Г. Франко, Т. Барановський, С. Качала, О. Огоновський). Термінологи НТШ мали різні

погляди на розвиток української термінології, тому виокремились такі дві групи науковців:

1) прихильники термінотворення в дусі народної мови, на її основі й за її законами (В. Левицький, І. Пулюй, І. Верхратський, І. Кандяк, Р. Цегельський);

2) симпатизи за запровадження в українську мову інтернаціональної термінології (І. Горбаневський, С. Рудницький, М. Вікул, А. Семенцов).

Зусиллями українських учених НТШ було вироблено концептуальні положення термінологічної теорії, запропоновано одностайну термінологію і номенклатуру, незважаючи на те, що її творили на теренах України, які належали до різних держав.

3. Третій період, пов'язаний з утворенням наукових товариств у східній частині України. Активно опрацьовувати та творити українську термінологію

почали після проголошення Української Народної Республіки (1917 р.), коли було скасовано заборони щодо української мови. У цей час зацікавлення

термінологією набуває масового характеру, над виробленням української термінології працювали Українське наукове товариство в Києві (голова

М. Грушевський), Кам'янець-Подільський університет (ректор І. Огієнко), Українська академія наук (президент В. Вернадський), тощо.

4. Період діяльності Інституту української наукової мови. Українське мовознавство, зокрема термінологія, за влучним висловом відомого українського

термінолога А. Вовка (США), пережило «золоте десятиріччя» (1921–1931), яке залишиться безпрецедентним у світовій практиці. У низці наукових розробок 1928–1930 рр. сформульовано основні засади творення української термінології, серед яких: термінологія повинна бути народною; у разі відсутності готового терміну в народній мові треба створити його з мовних морфем; лише в разі непридатності новоствореного терміну запозичувати наукову назву з мови-джерела; термін має бути зрозумілий; назва поняття має бути точна й однозначна; термін повинен бути придатний для творення похідних термінів; термін має добре звучати і бути економним. За цей період було опубліковано близько 50 різноманітних словників чи проєктів словників із гуманітарних і природничих галузей знань.

5. Період функціонування української термінології 1932–1990 років. У 30-х роках розпочалось переслідування українських мовознавців. В Україні впроваджено унікальний, винятково радянський винахід: формально національну (українську) мову не забороняли, навпаки, говорили про бурхливий її розквіт, але насправді її розвиток коригували в потрібному політичному напрямі. У такій ситуації українська наукова термінологія фактично втратила свою автентичність і перетворилася на копію російської. Упродовж 1933–1935 років Інститут мовознавства видавав «Термінологічні бюлетені», у яких значну частину (14,5 тисячі) українських термінів замінено російськими відповідниками (бурштин – янтар, копальня – шахта, линва – трос), уніфіковано рід запозичених термінів на зразок цих запозичень в українській мові (бензину – бензин, синтезу – синтез, емаль (чол. роду) – емаль (жін. роду)). Після виходу цих бюлетенів, які фактично знівеливали багаторічну термінотворчу працю українських науковців, термінологічна діяльність припиняється на чверть століття.

Зацікавлення термінологіями різних галузей знань поновлюється в другій половині 50-х років. Президія АН УРСР у 1957 р. створює Словникову комісію АН УРСР, яку очолив академік І. Штокало. Комісія видала 16 російсько-українських словників із найважливіших галузей знань. Однак не все

заплановане було реалізовано, та й головним принципом укладання словників було максимальне зближення української та російської термінологій.

6. Сучасний період розвитку української термінології (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.). На сучасному етапі розвитку української лінгвістичної науки простежуємо зацікавлення термінознавством. Помітним є намагання науковців-фахівців у різних сферах знань і мовознавців унормувувати галузеві термінології. Сучасні українські термінологи глибше, ніж їхні попередники, опрацьовують теорію термінології як підсистему літературної мови, теорію терміну як мовного знаку, формулюють вимоги, які треба ставити до окремого терміну та й до

Для визначення основних принципів термінотворення українські термінологи враховують досвід вітчизняних дослідників (науковців, які працювали на початку ХХ ст. у Науковому товаристві імені Тараса Шевченка й Інституті української мови) і досягнення європейської науки (Ш. Баллі, Е. Вюстера, Д. Логге, О. Реформатського та ін.).

Сьогодні спостерігаємо надзвичайну термінографічну активність: якщо в 1990 р. видано 5 термінологічних словників, то з 1992 р. їхня кількість становить не один десяток. Це словники різних типів – перекладні, енциклопедично-довідкові, глумачно-перекладні, частотні, словники-тезауруси, словники нових термінів. Виробити та узгодити засади термінотворення допомагають численні наукові семінари, конференції [38, 301-318]. Традиційними стали міжнародні наукові конференції «Українська термінологія і сучасність» (Київ, Інститут української мови НАН України), «Проблеми української науковотехнічної термінології» (Національний університет «Львівська політехніка»).

Дуже потрібним напрямом термінознавства є стандартизація термінології, тобто вироблення термінів-еталонів, які відповідали б усім лінгвістичним і логічним вимогам до термінів. Тому 1992 р. наказом Міністерства освіти та Держстандарту було створено Технічний комітет стандартизації науковотехнічної термінології на базі Львівського політехнічного інституту.

Отже, термінна номінація, тобто процес найменування спеціальних понять науки і техніки, є цілеспрямованим творчим процесом. Утворення термінів відбувається свідомо, з прагненням до чіткої системи. Терміни виникають у професійному середовищі і вживаються лише у термінній функції. Для створення нового терміну можуть бути використані різні мовні засоби, а вибір оптимального способу номінації – складний процес: його визначають об'єктивні та суб'єктивні моменти, зовнішні та внутрішні чинники.

Саме слово «термін» виникло в античні часи. У латинській мові воно означало «межу», «рубіж» [29, 112-115]. Термін – це слово або словосполучення, яке зіставляється з чітко окресленим поняттям певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя і вступає в системні відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом з ними особливу систему – термінологію [10, с. 30-35].

У мовному плані термін представлений окремими номенами або номінативними структурами, семантичним центром яких є іменники в називному відмінку [18, 122-126]. В понятійному плані терміни виражають наукове поняття, формою існування його є термінологічна система, а формою розкриття – дефініція [4, 19-27]. Дефініції відображають найважливіші поняття науки. По суті, вони складають основу професійної мовної картини світу, до того ж дефініції мають чітку синтаксичну структуру.

Сьогодні в лінгвістиці встановлено, що терміном може бути не лише окреме слово, а й словосполучення, аббревіатура, символ тощо [17, 42-45]. Таким чином, термінологічна лексика включає в себе слова і словосполучення, які зі сфери вузькоспеціальної часто отримують вихід у мову масової комунікації.

Термінологія різних сфер людської діяльності є цікавим об'єктом для вивчення. Майже в кожній спеціальній галузі знання термінологія систематично вивчається, розробляється, уніфікується.

Крім власної термінології в рамках конкретної предметної сфери спеціальна термінологія містить частину термінів, запозичених з інших суміжних і віддалено пов'язаних галузей.

Визначення поняття інтернаціоналізмів та історія їх розвитку

Кожен носій мови в процесі комунікації може розрізнити елементи чужорідні, що належать іншій мовній системі, не маючи для цього спеціальної лінгвістичної освіти. Той, хто розмовляє, слухає або читає, стикається, таким чином, із природним міжнародним процесом, що протікає в мові будь-якого народу або нації, – процесом взаємодії зіткнення мов. З давніх часів учених цікавило явище виділення спільного в мовах унаслідок їхнього контактування на різних мовних рівнях. Початок опису інтернаціональних мовних одиниць було покладено в ХІХ столітті. У той період інтернаціоналізація розглядалася як

явище, що характеризує європейські мови і співвідноситься з таким поняттям як

На початку ХХ століття вчені вперше дійшли висновку, що явище інтернаціоналізації може існувати не тільки в європейських мовах. Однак послідовники цього положення в подальшому стали стверджувати, що інтернаціоналізація це тільки етимологічна категорія, тобто категорія лексики, запозичена із загальних джерел, представлених у багатьох мовах.

Уперше в радянській лінгвістиці дослідження інтернаціональних словників у руслі соціально-лінгвістичного аспекту став проводити В. М. Жирмунський. Нині інтернаціональні терміни розглядаються вченими з позиції інтернаціоналізації мови, яка свідчить про їхню наявність у більшості мов [35, 51-56].

У сучасній українській мові існує проблема високої насиченості запозиченнями або мовними структурами інтернаціонального характеру. Існування великої кількості інтернаціоналізмів вказує на їх спільне походження з латинської та грецької мов. К. Вацакова висуває тезу про те, що «процес глобалізації, описаний так детально на соціальному / соціологічному, політичному / політологічному та економічному рівнях, на лінгвістичному рівні проявляється саме в насиченні всіх живих сьогодні мов запозиченнями з сучасної збільшення кількості англіцизмів та інтернаціоналізмів англійського походження

в українській (і в інших слов'янських мовах) з огляду на їх географічне та функціональне значення у світі.

Інтернаціональні одиниці мають особливе значення для наукового спілкування фахівців різних країн у будь-якій галузі діяльності людини, оскільки вони є загальновизнаними формами вираження понять [32, 57-67]. При цьому наявність інтернаціоналізмів у спеціальній лексиці може слугувати підтвердженням спільності деяких когнітивних процесів.

Останні дослідження проблем інтернаціоналізації термінів вирізняються високим ступенем об'єктивності та широтою поглядів. Найголовніше, що слід зазначити, це те, що вчені довели, що інтернаціональна лексика – це не етимологічна категорія і не просто результат запозичення слів. І якщо раніше сферою поширення термінів-інтернаціоналізмів були визначені тільки європейські мови, то сучасні дослідження показують, що сфера поширення виходить тепер за рамки цих мов.

Інтернаціоналізми, на думку низки авторів Д. С. Лотте, І. К. Білодід, Ю. А. Бельчиков, В. В. Митрофанова, – це лексичні та фразеологічні одиниці, а також словотворчі елементи різних мов, об'єднані схожістю значень і форм [34].

Лінгвіст Н. В. Буторіна наводить таке визначення: «Інтернаціональні слова це «найменування» наук, які а) функціонують не менше ніж у трьох неспоріднених мовах; б) близькі за звуковою, графічною та семантичною формою; в) є наслідком мовного контакту [9, 8]»

Д. С. Лотте, говорячи про терміни-інтернаціоналізми як про один із видів лексичних інтернаціональних елементів, визначає їх як терміни, що збігаються за звуковим складом і значенням у трьох і більше мовах. Науковець також вказує на наявність відносних термінів інтернаціоналізмів: коли наявна звукова відповідність основ термінів за наявності афіксів і суфіксів, або ж відповідність буквального значення елементів за буквального перекладного запозичення [23,

Однак інші автори, торкаючись питання запозичень та інтернаціоналізмів, стверджують, що якщо запозичення вживаються в одній мові, то

інтернаціоналізми є в багатьох мовах, і в основі інтернаціонального завжди лежить національне і що наявність міжнародної впізнаваності відрізняє інтернаціональний термін від звичайного запозичення [3, 98-99].

Розвиток і розширення культурних контактів призводить до свого роду певної уніфікації навколишньої дійсності і як наслідок до виникнення інтернаціоналізмів. Інтернаціоналізми, будучи результатом культурних зв'язків і контактів, тісно пов'язані з лексичними запозиченнями, що дає змогу деяким авторам ототожнювати ці категорії слів (Ю. А. Жлуктенко, В. М. Арістова, Ю. А. Бельчиков).

Однак існує й інший підхід. Так, В. В. Акуленко визначає інтернаціоналізм як міжмовну категорію синхронії, вважаючи, що на відміну від запозичень інтернаціоналізми з'являються майже одночасно в кількох мовах із появою

Ю. Ф. Кім вважає, що інтернаціоналізми можна поділити на інтернаціоналізми першого порядку (вони відображають форму стимула; можуть запозичуватися в будь-яку мову; утворюються тільки в одній мові) та інтернаціоналізми другого порядку (запозичувані терміни, які відтворюються з набору варіантів та існують лише в мові певного ареалу, проникаючи за його межі, стають звичайними запозиченими словами [16, 7-18].

Інтернаціоналізмами для будь-якої мови можуть бути не тільки іншомовні одиниці, ними можуть стати лексичні та фразеологічні одиниці цієї ж мови, якщо культура, яку вона що нею обслуговується, створила такі ментальні конструкції й інструменти, які переймаються іншими культурами.

Науковці зазначають, що інтернаціоналізмам властива своя специфіка, як у функціонуванні, так і в розвитку лексики. У будь-якій розвиненій мові інтернаціональний мовний матеріал може давати свої словотворчі моделі. У цьому випадку інтернаціональні корені осмислюються залежно від особливостей цієї чи іншої мови.

Загальний інтернаціональний матеріал дає змогу виокремити проблему національного та інтернаціонального, а саме, спільність грецьких, латинських та

інших коренів з одного боку, і транстермінологізацію (спільність мовного матеріалу і спільність осмислення).

Транстермінологізація – термін, що належить К. Люцинські, трактується як входування терміну в іншу терміносистему з різним ступенем його переосмислення. Транстермінологізація – це особливий вид інтернаціоналізації, що є наслідком широкого обміну науковою інформацією.

Основними ознаками інтернаціональних термінів лінгвісти вважають їх поширення в багатьох мовах, схожість фонетичної та графічної структури, а також спільність семантики [15, 76-86]. Велика кількість міжмовних лексем у

науково-технічній термінології є наслідком використання спільних коренів греко-латинських, або в нових термінологіях англійських.

Як стверджують В. М. Жирмунський і Г. Л. Канделаки, у будь-якій терміносистемі ядром інтернаціональних елементів завжди слугують елементи греко-латинського походження, і навіть нові інтернаціональні лексичні елементи, утворені в рамках національної мови, майже завжди використовують греко-латинські елементи.

Зв'язок того чи іншого терміну з процесом інтернаціоналізації спеціальної термінології полягає в такому: якщо термін «вписується» в процес інтернаціоналізації та відомий фахівцям у конкретній професійній сфері, то шанси його на вкорінення в термінології, яка використовує це запозичення, високі. Інтернаціоналізація являє собою процес, який дає змогу людям певної професії, які живуть у різних країнах, легше розуміти одне одного.

У теорії іншомовного запозичення відома така закономірність, що однослівні номінації мають переваги перед описовими зворотами. Якщо іншомовне слово, у тому числі спеціальний термін, заміщає споконвічний описовий зворот, то в нього є шанси закріпитися в мові.

НУБІП УКРАЇНИ

озмежування інтернаціоналізмів та запозичених слів

З лінгвістичного погляду проблема розмежування запозичених термінів і інтернаціоналізмів є досить складною. Інтернаціоналізми не можна відносити до слів рідної мови. У цьому разі заперечується їхня головна особливість – інтернаціональний характер їхнього значення та функціонування.

Інтернаціональні терміни не можна повністю зараховувати до запозичень.

Інтернаціоналізми відрізняються від простих запозичень тим, що виражають поняття міжнародного значення і мають досить широкую сферу поширення. Отже, запозичення вживаються в одній мові, а інтернаціональні

слова в багатьох мовах. Інтернаціональний термін асимілюється підкоряючись фонетичним, граматичним і семантичним законам тієї чи іншої мови [1, 98-99].

Проблемам запозичення термінології присвячені роботи Г. І. Шядусової, Т. С. Кочеткової, С. В. Гриньова, Д. С. Лотте, Л. В. Доровських, О. І. Гусевої та ін. Автори відводять особливе місце запозиченням у системі терміноутворення та розвитку термінології загалом. Предметом розгляду проблем впливу латинської мови на національні терміносистеми є роботи таких термінознавців, як Л. Л. Кутіна, В. В. Акуленко, В. П. Даниленко, О. Г. Гузенко, С. В. Гриньов, О. Л. Ітуніна, Т. С. Кирилова, О. В. Монастирецька, А. В. Суперанська та ін.

Запозичення, згідно з енциклопедичним словником – елемент чужої мови, перенесений з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів. Запозичення пристосовуються до системи мови-запозичальника і засвоюються нею так, що іншомовне походження цих слів не відчувається. Запозичення в термінології розглядається Е. Н. Тарановою як об'єктивний фактор її розвитку і вважаємо, що запозичення є одним із способів поповнення словникового запасу будь-якої мови протягом усієї історії її існування. Наявність іноземних термінів не є в жодному разі ознакою слабкості мови, а свідчить про її високий рівень розвитку [30, 1-3].

Інтернаціональні слова або терміни зазвичай виникають у процесі запозичення запозичуючою мовою, оскільки існує низка слів рідної мови, що стали інтернаціональними, як, наприклад, німецький термін – ландшафт, англійський – дизайн тощо.

РОЗДІЛ 2.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНІ ТЕРМІНИ У ГАЛУЗІ ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ

2.1. Лінгвістичний аспект вживання інтернаціональних термінів у

ландшафтознавстві

Термінологія ландшафтознавства являє собою велику лексичну базу спеціальних термінів і служить для здійснення професійної комунікації.

Дослідження свідчать, що останнім часом основним способом поповнення

української та німецької мови спеціальними термінами в галузі ландшафтознавства є використання інтернаціональних термінів.

Інтернаціональні терміни являють собою великий корпус термінологічної лексики в обох мовах. Великий пласт у терміносистемах української та німецької

мови займають терміни, створені на інтернаціональному для всіх матеріалі (нім.

– укр. структура; нім. die Zone – укр. зона; нім. die Sphäre – укр. сфера тощо). Ці терміни запозичені прямо або опосередковано з давніх мов – латинської та

грецької. В той же час частка терміноелементів з європейських мов невелика, наприклад, фр. Plateau – укр. плато, нім. – das Plateau [5, 41-53].

З точки зору лінгвістики, терміни-інтернаціоналізми можна поділити на повні інтернаціоналізми та терміни-інтернаціоналізми, національно оформлені

греко-латинські терміни, тобто терміни з греко-латинським корінням і терміни, побудовані на основі греко-латинських словотворчих елементів, які були

привнесені в систему багатьох європейських мов (англійської, французької та ін.). Вони створюються на базі національних мов. Греко-латинські елементи

використовуються для побудови термінів-інтернаціоналізмів з метою збереження певної стандартності термінів, оскільки греко-латинські елементи є ідеальними

складовими термінів у багатьох мовах [7, 7-9].

В таблиці 1 представлені споконвічно іншомовні інтернаціоналізми. Ці терміни вважаються повними, оскільки подібні не тільки за звучанням і значенням, а й за письмовою формою.

Таблиця 1

Таблиця повних термінів-інтернаціоналізмів на прикладі української, німецької, англійської, французької та іспанської мов

Українська мова	Німецька мова
еволюція	ie Evolution
експертиза	ie Expertise
зона	ie Zone
інтерпретація	ie Interpretation
класифікація	ie Klassifizierung
компонент	er Komponent

мет оди ка	ie Methodik	НУБІП України
------------------	-------------	---------------

мет одо логі я	ie Methodologie	НУБІП України
-------------------------	-----------------	---------------

моз аїка	ie Mosaik	НУБІП України
-------------	-----------	---------------

мор фол огія	ie Morphologie	НУБІП України
--------------------	----------------	---------------

орга ніза ція пла то	ie Organisation	НУБІП України
----------------------------------	-----------------	---------------

сист ема стр укт ура	as System ie Struktur	НУБІП України
----------------------------------	--------------------------	---------------

сфе ра тип	ie Sphäre er Typ	НУБІП України
------------------	---------------------	---------------

фак тор	ie Faktor	НУБІП України
------------	-----------	---------------

Таблиця 2	наочно демонструє термінологічні номінації, утворені за допомогою повних термінів-інтернаціоналізмів в українській та німецькій мовах.	НУБІП України
-----------	--	---------------

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП УКРАЇНИ

Термінологічні номінації в українській і німецькій мові, утворені за допомогою термінів-інтернаціоналізмів

Термін-інтернаціоналі	Українська мова	Німецька мова
Еволюція ландшафтів	Еволюція ландшафтів	ie Evolution der Landschaft
Екологія ландшафту	Екологія ландшафту	ie Landschaftsökologie
Експертиза	Експертиза	

НУБІП України

емер
рдж
ент
ніст
ь

емер
дже
тні
сть

НУБІП України

ланд
шаф
ту

ланд
шаф
ту

ie Landschaftszone

НУБІП України

зон
а

зона
охор
онно
вано
го

НУБІП України

ланд
шаф
ту
інде
кс

ланд
шаф
тні

ie Landschaftsindizes

НУБІП України

інде
кси
інте
рпр
ета
ція

ланд
шаф
тна
інде
рпре
таці
я

ie Landschaftsinterpretation

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

мето
доло
гічні

НУБІП України

конц
епції
ланд
шаф
тозн

НУБІП України

авст
ва

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП УКРАЇНИ

Тер
мін-
інт
ерн
аціо
налі
зм

Укр
аїнс
ька
мова

Німецька мова

НУБІП УКРАЇНИ

Клас клас ie Landschaftsklasse

НУБІП УКРАЇНИ

ланд
шаф
тів

мет
оди
ка
мето
дика
досл
ідже

е
о
і
е

НУБІП УКРАЇНИ

ння
ланд
шаф

НУБІП УКРАЇНИ

ту;
мето
дика

а
а
о
е
о
і

НУБІП УКРАЇНИ

ланд
шаф
тно-

е
а
а

НУБІП УКРАЇНИ

геог
рафі
яних
досл

е
о
а
і

НУБІП України

ідже
нь;
зага

льно

при

НУБІП України

йнят

а

мето

дика

НУБІП України

клас

ифік

ації

ланд

шаф

тів

НУБІП України

мет мето methodik der Landschaftswissenschaft

одо доло

логі гія

НУБІП України

я ланд

шаф

тозн

авст

ва

НУБІП України

моз прир Naturlandschaftliches Mosaik Territorien

аїка одна

ланд

шаф

тна

НУБІП України

моза

НУБІП України

іка
тери
торії

опт опти optimierung der Landschafts- und Umweltbedingungen regionale Lage

НУБІП України

иміз міза

ація ція
ланд
шаф

НУБІП України

тно-

екол
огіч
ної

НУБІП України

обст

анов
ки
рег
ону

НУБІП України

сист сист ie Landschaftssystematik

ема емаг
тик ика
а ланд
шаф

НУБІП України

тів

стр ланд landschaftliche Struktur, die Landschaftsstruktur, die typische

укт шаф

НУБІП України

ура тні

стру
ктур
и;

НУБІП України

стру
ктур
а

ланд

шаф

НУБІП України

ту,
кіль
кісн

е

НУБІП України

порі
внян
ня

ланд

шаф

НУБІП України

тних
стру
ктур

тео теор ie Landschaftstheorie

НУБІП України

рія ія
клас
ифік

ації

НУБІП України

ланд
шаф
тів

тер ланд ie Landschaftsgebiet

НУБІП України

ито шаф
рія тна
тери

торі	я	хар	хара	іе	Landschaftscharakter
акте	ктер	р	ланд	шаф	ту

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

У термінології української та німецької мови терміноелементи греко-латинського походження повністю освоєні і слугують базою для створення нових слів [5, 14-17]. Наявність великої кількості таких термінів справила великий вплив на розвиток галузевої термінології ландшафтознавства як в українській, так і в німецькій мові. Глобальне поширення цих термінів у сучасній термінології ландшафтознавства, високий ступінь їхньої стійкості та впізнаваності фахівцями, зумовлені наявністю латинських і грецьких терміноелементів класичного мовного фонду. Вони є часто безпосередніми орієнтирами в розкритті семантики самих термінів.

Поряд із цим у термінології ландшафтознавства є терміни, створені на базі національної мови. Прикладом цього може слугувати в українській мові термін дорогами, садами, парками, будівлями різного призначення. «Селитесний» походить від слова «селитися».

Ще один національний термін «промислові ландшафти». Згідно з етимологічним словником Макса Фармера слово «промисловий» походить від промисел, промишляти. Термін «промислові ландшафти» описує ландшафт, який виникає в результаті добувної та обробної галузей промисловості та означає територіально природно-господарські системи, що містять у собі тісно взаємопов'язані підсистеми і модифіковані подання відповідно до певної технології ландшафтні комплекси, представлені вигляді природно-господарських єдностей певної території.

2.2. Перекладацький аспект вживання інтернаціональних термінів у ландшафтознавстві

Відтворення термінів іншомовного походження в галузі ландшафтознавства здійснюється українською мовою шляхом застосування словникових відповідників, транскрипцій, транслітерацій, калькування та деяких комбінацій вказаних способів перекладу [39: 56-78].

Термін «ландшафт» широко розповсюджений інтернаціональний термін. Він запозичений із загальнолітературної мови, де позначає пейзаж, картину природи, місцевість. Відповідно до визначення Єгорова Т. М. [13: 98-105] слово «ландшафт» походить від нім. *Landschaft* – вигляд простору, краєвид, місцевість і означає окрему територію, однорідну за своїм походженням та історією розвитку, неподільну за зональними і азональними ознаками, що має єдину геологічну основу, однотипний рельєф, спільний клімат, відзначається подібним сполученням гідротермічних умов, ґрунтів, біоценозів і певною структурою.

В українській мові цей термін являє собою запозичення з німецької мови, у німецькій же мові це споконвічний термін. Слід зазначити, що цей термін є базовим терміном для утворення численних термінологічних номінацій у термінології ландшафтознавства в українській і німецькій мовах [19]. Він слугує основою для створення похідних термінів серед яких слід згадати такі як

У сучасній лінгвістиці склалося кілька визначень цього терміну. У першій групі визначень ландшафт розглядається тільки як природне утворення. У другій групі визначень ландшафт розглядається як територіальна система, у якій взаємопов'язані як природні, так і антропогенно-техногенні елементи. В українській літературі це поняття відображається терміном антропогенний ландшафт. У німецькій та англійській літературі використовується термін

культурний ландшафт. У третій групі визначень термін ландшафт застосовується для позначення родового поняття, що охоплює як не порушені діяльністю людини природні територіальні системи (природний ландшафт), так і територіальні системи, в яких взаємодіють природні та антропогенні елементи

В українській мові «ландшафт» існує як фізична реальність незалежно від того, дивляться на нього чи ні. В англійській мові слово «landscape» означає вигляд ділянки земної поверхні, спостережуваний з певної точки, тобто спостерігач мається на увазі неявно. Таким чином, можна сказати, що англ. спостерігачем [20].

У своїй статті «З історії становлення терміну «ландшафт» і особливості його використання в спеціальній науковій літературі» Ж. Багана, О. М. Таранова та А. О. Таранов детально розглядають функціонування терміну «ландшафт» у науковій літературі та описують його особливості. Автори наводять різні точки зору на використання терміну «ландшафт» у науці [30].

Звернення науки до цього слова було зумовлене прагненням знайти позначення, придатне для відображення відкритого географією наприкінці XIX – початку XX ст. нового складного об'єкта дійсності – відносно однорідної ділянки географічної оболонки, що виділилася в ході її еволюції, що відрізняється від інших ділянок своєю структурою, тобто закономірним поєднанням тієї і явищ, характером взаємозв'язку і взаємодії між компонентами географічної оболонки, особливостями поєднання більш дрібних територіальних одиниць [41, 218-220].

Однак, виявивши в особі вченця про ландшафти практичну базу для своїх власних інтересів, учені-географи спробували замінити термін «ландшафт» на інший, з їхнього погляду, більш відповідний. Деякі з них пропонували скасувати термін «ландшафт», підмінивши його поняттям «геосистема», але, залишити при цьому за наукою, що пізнає ці самі «геосистеми», її колишню назву

Слово «ландшафт» за своїм глибинним гносеологічним змістом відповідає не якомусь вузькому – район, тип, пейзаж – значенню цього терміну, а такому загальному поняттю, як «категорія» пізнання.

Уперше це слово (англ. the landscape), що позначало і власне ту чи іншу територію та її протяжність, з'явилося ще в староанглійській мові й існувало аж до кінця XI ст. н.е. Однак, знову відродившись у XV ст. у живописі, воно стало використовуватися для позначення того природного пейзажу, на тлі якого закарбовувався основою сюжет картини. Таким чином, на думку Шмітхюзена, на той період це слово, хоча й відображало якийсь конкретний (ліс, поле, гори тощо)

аспект земної поверхні, воно, тим не менш, не вказувало на конкретну просторову прив'язку і на протяжність відображуваної місцевості [42, 186-191]. А. Гумбольдт розумів ландшафт як візуально сприйману красу навколишнього світу. Ситуація з терміном принципово стала змінюватися лише наприкінці XIX

ст. Після того, як деякі німецькі географи К. Троль, Й. Шмітхузен, К. Паффен дійшли думки про те, що для досягнення більш збалансованого вивчення взаємозв'язків між процесами і явищами природи у кожному конкретному районі, слід зосередити увагу на тій сукупності об'єктів, яка, власне, й утворює цей самий район (Landschaft) [20].

О. Шлютер першим увів у науку про ландшафти термін (Urlandschaft), визначаючи його як природний об'єкт (район), що існував до привнесення в нього тих великих змін, які були породжені діяльністю людини. А потім, простежуючи послідовність змін ландшафту, зумовлених антропогенною діяльністю (тобто, використовуючи під час аналізу метод історичної географії), вказав на необхідність виділення культурного ландшафту (Kulturlandschaft).

Український термін «антропогенний ландшафт» та німецький ландшафту, що утворився в результаті цілеспрямованої діяльності людини або в ході ненавмисної зміни природного ландшафту. З погляду структури ця термінологічна номінація в українській мові представлена двома інтернаціональними термінами «антропогенний» і «ландшафт». В німецькій мові

термін «ландшафт» є національним. Термін «антропогенний» утворений від грец. *anthropos* – людина і *genes* – людина. У німецькій мові *anthropogene Landschaft* – це запозичений термін із грецької *anthropogen* і свій споконвічний термін *Landschaft*.

До теперішнього часу в українській мові у науковій літературі склалися кілька груп визначень терміну «ландшафт» [13].

У першій групі визначень «ландшафт» розглядається тільки як природне утворення. У цій групі виокремлюють кілька підгруп визначень.

Термін використовується для позначення природно-територіального комплексу будь-якого рангу, сукупність взаємообумовлених і взаємопов'язаних предметів і явищ природи, що постають в образі тих чи інших історично сформованих, географічних комплексів, що безперервно розвиваються комплексів. Тільки в такому розумінні ландшафт виступає як синонім термінів «природно-територіальний комплекс», «природний комплекс», «природний геокомплекс»,

Терміном позначається одна з таксономічних одиниць класифікації природно-територіальних комплексів, якій приписується значення «основний». Конкретна територія, однорідна за своїм походженням та історією розвитку і неподільна за зональними й азональними ознаками, що володіє єдиним геологічним фундаментом, однотипним рельєфом, загальним кліматом, однаковим поєднанням гідротермічних умов, ґрунтів, біоценозів і, отже, однохарактерним набором простих геокомплексів (фацій, урочищ).

У другій групі визначень ландшафт розглядається як територіальна система, у якій взаємопов'язані як природні, так і суспільно зумовлені антропогенно-техногенні елементи. У науковій літературі це поняття передається за допомогою терміну антропогенний ландшафт. Поява такого трактування пов'язана з тим, що у багатьох районах світу практично не залишилося суто природних ландшафтів.

Український термін «антропогенний ландшафт» та німецький

ландшафту, що утворився в результаті цілеспрямованої діяльності людини або в ході ненавмисної зміни природного ландшафту. З погляду структури ця термінологічна номінація в українській мові представлена двома інтернаціональними термінами «антропогенний» і «ландшафт». В німецькій мові термін «ландшафт» є національним. Термін «антропогенний» утворений від грец. *anthropos* – людина і *genes* – людина. У німецькій мові *anthropogene* термін *Landschaft*

Термін застосовують для позначення окремих територіально роз'єднаних ділянок географічної оболонки, що мають багато спільних рис. Це так зване типологічне трактування.

У третій групі визначень термін «ландшафт» застосовується для позначення родового поняття, що охоплює як не порушені діяльністю людини суто природні територіальні системи (природні ландшафти), так і територіальні системи, у яких взаємодіють природні й антропогенні елементи (антропогенні ландшафти).

Багато фахівців вважають, що краще використовувати таке визначення: ландшафт – це система взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів і елементів природно-соціального середовища, а також ландшафтних комплексів нижчого рангу, що функціонує і розвивається під впливом одного або групи провідних чинників [22, 371-372].

Український термін «ландшафтне планування» та німецький «die проєкту зміни цілей і методів використання ландшафтів для задоволення збільшених або змінених потреб суспільства за умови збереження або поліпшення ресурсів і творювальних здібностей ландшафту».

Наступний український термін «компоненти ландшафту» та німецький «частина». Під «компонентами ландшафту» у спеціальній термінології в

українській мові розуміють складніші частини ландшафту, що складаються із взаємопов'язаних елементів ландшафту, наприклад, складні форми земної поверхні. Згідно з визначенням у GeoLexikon «Landschaftskomponente – allgemeiner Begriff für die visuell wahrnehmbaren biogenen, physiogenen und anthropogenen Landschaftselementen».

Український термін «ландшафтна сфера» та німецький «die Kugel, auf der wir leben» – суші, товщі води й атмосфери. Слово «сфера» походить від грецької і означає м'яч, куля.

У структурі українського терміну «ландшафтна зона» та німецького «die Landschaftszone» (зона) (пояс).

Український термін «морфологія ландшафту» та німецький «die Landschaftsmorphologie» (вчення про форму органічних тіл та їхніх частин), який має грецьке коріння – morphe (вид), logos (говорю). Термін «морфологія» широко використовується в біології, мовознавстві. Морфологія ландшафту вивчає складові частини ландшафту та локальних геосистем.

Український термін «елементарний ландшафт» та німецький «die Elementar-Landschaft» містить слово elementum – первинна матерія, спочатку позначають ділянку, складену однією породою або наносом, що знаходиться на одному елементі рельєфу, в різних умовах залягання ґрунтових вод, що характеризується певним рослинним співтовариством і одним типом ґрунтів у галузі геохімії ландшафту.

Серед термінологічних номінацій виявляються інтернаціональні терміни, що містять у своїй структурі терміноелемент, який має і латинське, і грецьке походження [30]. Наприклад, український термін «парагенетичні ландшафти» та німецький «paragenetische Landschaften» (від грец. para – біля, той, що знаходиться поруч і лат. genesis – народження), який означає систему суміжних

регіональних або типологічних комплексів, пов'язаних спільністю свого походження.

У термінології ландшафтознавства часто використовуються для утворення багатокomпонентних термінологічних одиниць такі запозичені терміни як словосполучення з основоутворювальним терміноелементом «ландшафт» в

українській мові та «Landschaft» у німецькій мові являють собою досить великий пласт. Терміни-словосполучення мають найяскравіше виражені систематизувальні ознаки.

Багатослівні терміни являють собою видові поняття. Термінологічні словосполучення – це смислові та граматичні об'єднання кількох повнозначних слів, що слугують найменуванням спеціального поняття. Вони складаються з базового (опорного) слова, форма якого збігається з формою однослівного терміну й одного або більше залежних від нього слів (укр. елементарний ландшафт, нім. elementare Landschaft).

Однак через різну структурність української та німецької мов можна спостерігати таку різницю: термінологічні словосполучення в українській мові мають смислові аналоги в німецькій мові у формі складних слів, наприклад укр. елементи ландшафту, нім. die Landschaftselemente.

Під час входження в терміносистему української та німецької мови інтернаціональні терміни зазнають фонетичних, графічних, граматичних змін. Це зумовлено лінгвістичними чинниками – специфікою національних мовних систем та їхніми типологічними особливостями [30].

Фонетичне освоєння інтернаціональних термінів відбувається за законами мови реципієнта [44, 143-148]. Графічне освоєння більшою мірою пов'язане з екстралінгвістичними факторами, наприклад, у німецькій мові інтернаціональні терміни латинського походження виражаються за допомогою транслітерації та транскрипції, в українській – переважно за допомогою транскрипції. Специфіка графічного освоєння цих термінів полягає в характері ототожнення інтернаціоналізмів у загальнолітературних мовах і відповідних терміносистемах.

Граматичний аспект освоєння термінів у двох мовах зумовлений особливостями їхніх граматичних систем (наприклад, зміна родової приналежності терміну в українській мові) [30].

Виходячи з аналізу емпіричного матеріалу, можна визначити в німецькій мові провідним способом терміноутворення словоскладання. Цим способом утворено 42 термінологічні одиниці: 40 термінів іменників і 2 терміни іменників прикметників [24, 125-147]. Усі вони утворені за моделлю:

antiv + s + Substantiv - die Landschaftstheorie, das Landschaftskonzept;

Adjektiv + s + Adjektiv - landschaftstypisch, landschaftsökologisch.

В українській мові зафіксовано поодинокі приклади складних термінів. Складні терміни-інтернаціоналізми утворені шляхом складання двох або більше основ. Приклади складних термінів відображено в таблиці 3.

Таблиця 3

Приклади складних інтернаціональних термінів ландшафтознавства в українській та англійській мовах

Українська мова	Німецька мова
Ландшафтogene	ie Agrarlandschaften
Урбаноландшафти	ie Savannenlandschaft

ie Dolomitenlandschaft

ie Landschaftsstrukturmaße

ie Kulturlandschaften

ie Landsbedeckungsklassen

er Landschaftsindikator

ie Landschaftskomplexität

ie Elementar-Landschaft

ie Landschaftsstruktur

ie Landschaftsstrukturanalyse

ie Industrielandschaften

ie Landschaftstheorie

ie Landschaftsgenese

ie Landschaftskarte

ie Landschaftssektoren

ie Landschaftsinterpretation

Переважна більшість термінів-інтернаціоналізмів отримує однозначне осмислення в різних за структурою мовах і належать до еквівалентної лексики.

Існують також приклади, коли в німецькій мові поряд із терміном, утвореним за допомогою інтернаціонального, існує свій національний: die Landschaftszone (die Landschaftsgürtel).

Слід зазначити, що внаслідок різноструктурності мов в українській мові складним термінам німецької мови відповідають двокладове словосполучення: наприклад, die Landschaftsplanung – ландшафтне планування; Industrielandschaften – індустриальні ландшафти; die Parklandschaft – парковий ландшафт; die Landschaftstypen – типи ландшафтів.

Однак трапляється і схожість у структурі, коли двоскладовому термінологічному поєднанню в українській мові відповідає аналогічна форма вираження терміну в німецькій мові: антропогенний ландшафт – antropogene

andschaft; ландшафтна аксіома – landschaftliches Axioma; ландшафтні карти – die
 для виділення ландшафтів – Kriterien für die Abgrenzung der Landschaften.

НУБІП УКРАЇНИ

У таблиці 4 ми наведено приклади багатоконпонентних термінів, зафіксованих в обох мовах. Здебільшого вони представлені дво- і трикомпонентними термінологічними словосполученнями. Для терміносистеми української мови найбільш продуктивними є моделі:

НУБІП УКРАЇНИ

іменник + іменник – біомаса ландшафту,
 прикметник + іменник – малодинамічні ландшафти,
 прикметник + іменник + іменник – аерокосмічні моделі ландшафту,
 іменник прикметник + іменник – ландшафт антропогенного походження.

У німецькій мові найбільш продуктивними є такі моделі:

НУБІП УКРАЇНИ

Adj. + Substantiv landschaftliche Horizontalstruktur,
 Antiv + Substantiv die Morphologie der Landschaft,
 Adj. + Adj. + Substantiv ökologische multifunktionale Landschaften,

A

НУБІП УКРАЇНИ

Adj. + Substantiv + Substantiv systematisches Verständnis der Landschaft.

Таблиця 4

Багатоконпонентні терміни ландшафтознавства в українській та німецькій мовах

НУБІП УКРАЇНИ

Україна
 аїне
 іька
 умова

Німецька мова

НУБІП УКРАЇНИ

аеро eniger gestörte Landschaftselemente
 екосм

у

е

е

і

ічні
моде
лі
ланд
шаф
ту
біом
аса
ланд
шаф
ту
геоб
отан
ічни
й
пото
нція
л
ланд
шаф
ту
гоме
оста
з
ланд
шаф
ту
ланд
шаф

НУБІП України

andschaftliche Horizontalstruktur

НУБІП України

ie Großformen der Landschaft

НУБІП України

НУБІП України

einstrukturierte Landschaften

НУБІП України

ie Systemmerkmale der Landschaften

НУБІП України

НУБІП України

Т
антр
опог
енно
го
похо
дже
ння

НУБІП України

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

Industrialisierung entstandene Landschaft

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

ie Morphologie der Landschaft

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

er Evolutionsprozess der Landschaft

ланд
шаф
тна
полі
стру
ктур
ніст
ь

НУБІП України

шаф
ти
пол
сист
емна
моде
ль
ланд
шаф
ту

systematisches Verständnis der Landschaft

Слід також зазначити, що ставлення вчених до запозичень та інтернаціональних слів у термінології неоднозначне. Серед мовознавців трапляються роботи, в яких міститься критична оцінка запозичення термінів. Деякі вважають, що довгі роки шаленого калькування або запозичення без змін слів призвели до утворення величезної кількості неадаптованих до звукової бази лексичних одиниць, часом необґрунтованих, тоді як для збереження і розвитку не тільки самої мови, а й її носія – народу теж дуже важливо називати речі національну, а не інтернаціональну термінологію [43, 131-137].

Однак поряд із цим низка вчених ставиться до запозичень не настільки категорично і вважають, що основна вимога, яка висувається до запозичення термінів – не вживати іншомовні слова, якщо в рідній мові вже функціонує звичний і мотивований термін з аналогічним значенням. Загальна рекомендація може звучати так: не слід використовувати іншомовні терміни для позначення понять замість наявних у національній мові. Наприклад, в українській мові в термінології ландшафтознавства є термін терміну «ландшафт». Поряд із цим у спеціальній літературі зустрічається термін

водні ландшафти». Тому використання іншомовного слова може вважатися зайвим.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3.

ВИКОРИСТАННЯ СИНОНІМІЇ І АНТОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ У ГАЛУЗІ ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА

Термінологічна синонімія і антонімія в лексиці української і німецької мов

На сьогоднішній день мовознавці говорять про розвиток явищ синонімії та антонімії в термінології, які належать до проблемних питань лінгвістики загалом і термінології зокрема. Проблеми синонімії та антонімії вивчаються лінгвістами впродовж усього існування філологічної науки і, незважаючи на тривалий період часу, все ще продовжують залишатися невирішеними.

У термінології проблема синонімії викликає бурхливі дискусії лінгвістів, при цьому не менше ніж щодо синонімії лексичних одиниць. Слід зазначити, що інтерес до термінологічної синонімії пов'язаний із фактом розповсюдження синонімії в різних терміносистемах, що створює, своєю чергою, певні труднощі у сфері професійної комунікації [11, 43-47].

Щодо термінологічної антонімії, то як визнають деякі лінгвісти, лексиці мови науки антонімія властива не менше, а радше більше, ніж загальнолітературній [21, 467-472].

На відміну від синонімів антонімії не утворюють рядів (синонімічні ряди), а перебувають у відношенні гіпо-гіперонімії.

Поняття, що виникають у науковій термінології, часто мають свою антонімічну пару. І це цілком очевидно, бо більшість явищ характеризуються своєю протилежністю, а більшість процесів мають свої зворотні процеси. Антоніми в мові фахівця будь-якої галузі знання не тільки виявляють протилежний зміст у змісті, а й відіграють значну роль у структуруванні понять. Антонімія в термінології є регулярним і необхідним засобом, за її допомогою виражається протилежність у змісті термінів [36, 33-37].

Проблема синонімії термінів, тобто використання кількох спеціальних лексичних одиниць для іменування одного поняття, продовжує залишатися донині однією з найважливіших проблем термінознавства. Термінознавці

розглядають синонімію термінів з позиції сутності терміну. При цьому неоднозначна природа терміну досі не дає змоги вченим дати єдине трактування поняття синонімія в термінології.

У сучасному мовознавстві представлені різні точки зору щодо синонімії в термінології. Деякі вважають, що теоретично в термінології не повинні допускатися такі лінгвістичні явища, як повна синонімія, полісемія та омонімія. Інші, виключають наявність синонімії, вважають, що мова науки неемоційна, тому терміни можуть включатися в синонімічні відносини тільки як дуолети. На їхню думку, термінологічна синонімія відрізняється від загальномовної тим, що не виконує стилістичних функцій. Так, синоніми в термінології співвідносяться з одним і тим самим поняттям та об'єктом, проте не характеризують різні його властивості, а лише висвітлюють один і той самий предмет з різних позицій, але під різним кутом зору [45, 161-166].

Низка відомих лінгвістів вважають синонімію проявом варіантності. Вони вважають, що про синоніми можна говорити тільки з точки зору системи мови в цілому. Є й такі вчені, які категорично заявляють, що у термінів синонімів немає. Навіть наявні в рідкісних випадках синоніми функціонально розмежовані.

Відсутність синонімів значною мірою полегшує складання словників: «одне поняття – один термін».

Більшість лінгвістів сходяться на думці, що термінології, як і мові загалом властива синонімія. З огляду на те, що синонімія є загальномовним явищем, термінологічну синонімію не слід розглядати окремо від синонімії загальнонаціональної мови. Як відомо, у мові науки і техніки часто трапляються терміни, які схожі за своїм значенням, або позначають одне й те саме. Такий стан речей не дає підстави говорити про термінологічну синонімію як негативне та надлишкове явище або взагалі її заперечувати [31].

Таким чином, у термінології, як і загалом у мові, синонімія є поширеним природним явищем, зумовленим низкою об'єктивних причин. По-перше, термінологія будь-якої галузі знання слугує для спілкування фахівців цієї галузі в найрізноманітніших сферах їхньої діяльності: виступ на симпозіумах і

конференціях, викладання у ВНЗ, написання статей тощо [37, 218-222]. Таким чином, від термінів потрібні різні якості, що залежать від конкретних цілей спілкування. У зв'язку з цим виникає необхідність у позначенні одного й того самого поняття за допомогою кількох термінів. По-друге, синонімічні терміни дають змогу уникнути похмурості й одноманітності наукового викладу. Це своєю чергою означає, що повне усунення синонімії при упорядкуванні термінології функціонально послаблюватиме її і не зробить її досконалішою.

В цілому термінологічна синонімія є позитивним процесом, що свідчить про високий рівень розвитку науки. З лінгвістичного погляду, наявність синонімів забезпечує функціональну гнучкість термінологічної системи, необхідну для реалізації різних комунікативних завдань.

Термінологічна синонімія в ландшафтознавстві

Під час аналізу термінології ландшафтознавства на особливу увагу заслуговує питання про наявність синонімії та про її допустимість. Термін, як відомо, однозначний за своєю природою й описує те чи інше явище, об'єкт або дію в рамках однієї терміносистеми, синонім робить те саме, але з упором на дещо іншу деталізацію.

Згідно з тенденцією вивчення синонімії в мові, що існує в лінгвістиці, основними критеріями синонімії термінологічних одиниць у ландшафтознавстві слугують тотожність і відмінність у семантиці ландшафтознавчих термінів. При цьому визначення тотожності та відмінності в семантичній структурі термінів ландшафтознавства спирається на відмінність у формальній структурі термінів цієї наукової галузі [25, 25-31].

Проведений аналіз на матеріалі української та німецької мови дає змогу дійти висновку, що в цій термінології є власне термінологічні синоніми та варіанти. Так, для позначення науки про ландшафт в українській мові виявлено чотири термінологічні синоніми: ландшафтознавство, ландшафтознавча наука, ландшафтна географія, вчення про географічний ландшафт, у німецькій мові

існує три синоніми die Landschaftslehre, die Landschaftskunde, die

Терміном «ландшафтознавство» у вітчизняній географії позначають відділ фізичної географії, що вивчає природно-територіальні комплекси (або географічні комплекси, геосистеми) як структурні частини географічної

оболонки землі. Німецький термін die Landschaftsgeographie трактується в німецькій спеціальній літературі як ein Teilgebiet der Geographie, insbesondere der ihrem Vergleich in verschiedenen Erdregionen und den geofaktorialen

При цьому терміни ландшафтознавство, ландшафтознавча наука в українській мові та die Landschaftslehre, die Landschaftskunde в німецькій є абсолютними синонімами. Решта перелічених вище термінів-синонімів як в українській, так і в німецькій мовах тотожні за своєю семантикою, але варіюються за формальною структурою.

У досліджуваній термінології часто спостерігається варіювання багатослівних термінів. Проблема варіювання вивчається порівняно недавно і полягає в тому, що терміни під час уживання можуть змінюватися за формою, позначаючи, проте, одне й те саме спеціальне поняття. Виходячи з цих позицій, картина в термінології ландшафтознавства матиме такий вигляд.

У німецькій мові зустрічаються такі термінологічні варіанти як: die чинники), die Landschaftsstruktur, die Struktur der Landschaft (структура ландшафту), das Landschaftsgebiet, der Landschaftsraum (ландшафтна область); die (різноманітність ландшафтів).

До термінологічних варіантів в українській мові можна віднести такі терміни:

- 1) ландшафтні релікти, реліктовий ландшафт;
- 2) міські ландшафти, урболандшафти, урбанізовані ландшафти;

3) сільсько-господарські ландшафти, агроландшафти;

4) ландшафтознавець, дослідник ландшафтознавець, ландшафтний архітектор;

5) антропогенні ландшафти.

Розглянемо деякі терміни. Так, термін «міські ландшафти» включає житлові та індустріальні райони, будівлі та споруди громадського призначення, місця відпочинку городян, парки, сквери та водойми.

Терміном «урболандшафт» позначають природно-технічну систему, що складається з архітектурно-планувальних комплексів і трансформованих

природних ландшафтів [28, 398]. Незважаючи на різне позначення, обидва терміни позначають складну геосистему, що має антропоцентричну організацію і функціонує з високою концентрацією населення, з довготривалою забудовою і

з певним розподілом матеріально-речових елементів; це поліфункціональний,

природно-техногенний і соціально організований простір життя та діяльності

населення з довготривалою забудовою та з певним розподілом матеріально-речових елементів.

Термін «урбанізовані ландшафти» означає природні ландшафти, перетворений людиною внаслідок містобудівної діяльності та розвитку

інфраструктури.

Часто в спеціальній літературі терміни «міський ландшафт» та насправді, «урбанізований ландшафт» являє собою більш широке поняття, ніж антропогенного ландшафту.

Терміни «міський ландшафт» і «урболандшафт», «водні ландшафти» і структурою [27]. У зв'язку з цим виникає питання про доцільність одночасного

їх використання у спеціальній термінології. Здебільшого терміни

термінів, більш милозвучні й тому користуються популярністю у фахівців. Однак його цілком можна було б замінити на споконвічні терміни.

Ще одним поясненням використання термінологічних синонімів є прагнення уникати повторів у мовленні, і те, що за кожним терміном, простим чи складним за своєю структурою, стоїть певне знання, термін містить певну інформацію, яку не може достовірно передати інший тотожний за змістом мовний засіб.

У термінології ландшафтознавства синонімією охоплені не всі виокремлені тематичні групи [31]:

- терміни, що позначають науку про ландшафт (укр. ландшафтознавство, ландшафтознавча наука, ландшафтна географія, вчення про географічний ландшафт; нім. die Landschaftslehre, die Landschaftskunde, die

- терміни, що позначають типи ландшафтів і характер місцевості (укр. ландшафтні релікти, реліктовий ландшафт; лісові ландшафти, лісогосподарські ландшафти; водні, аквальні ландшафти; ландшафти гір, гірські ландшафти та інші; нім. die Stadtlandschaft, die urbane Landschaft);

- терміни, що позначають об'єкт ландшафтознавства (укр. зона охоронюваного ландшафту, зона охорони ландшафту).

Зважаючи на це, під час складання спеціалізованого словника важливо вказувати поряд з основним (провідним) терміном увесь синонімічний ряд термінів, оскільки це допоможе в роботі над текстом перекладачеві, фахівцеві, а також будь-якому іншому користувачеві. До синонімічного ряду варто включати термін, що вживається в довідкових посібниках, інструкціях, розмовній мові фахівців тощо. Введення та фіксація синонімічних рядів термінів у науковій літературі, дає змогу авторам текстів навмисно привертати увагу читачів до наявності двох і більше термінологічних номінацій одного й того самого наукового поняття.

3.3. Термінологічна антонімія в ландшафтознавстві

Антонімічні відносини слів ґрунтуються на протиставленні окремих властивостей та якостей, тому не суперечать специфіці терміну і не порушують основних принципів термінології, таких як точність, однозначність, стилістична нейтральність. Терміни, пов'язані антонімічними відносинами, позначають полярні елементи термінологічного поля і мають однакові родові відповідності ландшафт, що перебувають в антонімічних відносинах, родовим терміном є ландшафт. Деякі вчені вважають, що антонімія термінологічних одиниць – явище більш стійке, ніж синонімія і полісемія.

Аналіз галузі ландшафтознавства свідчить, що змістовний бік термінів цієї наукової галузі має ті самі універсальні властивості, що й слова загальнолітературної мови.

Для термінологічних антонімів характерні як опозиції, максимально наближені до мовних, наприклад, укр. низькогірні ландшафти – високогірні ландшафти, такі характерні тільки для термінології, наприклад, укр. нижня межа фації – верхня межа фації, домінантні урочища – підлеглі урочища, малодинамічні ландшафти – полідинамічні ландшафти; нім. landschaftliche не тільки про антоніми, а й про понятійні термінологічні опозиції

Загалом можна виділити кілька семантичних класів антонімів у терміносистемі ландшафтознавства залежно від типу протилежності:

1) антоніми, що виражають якісну протилежність: укр. природні компоненти ландшафту – антропогенні компоненти ландшафту, моносистемна модель ландшафту – полісистемна модель ландшафту. Як демонструють окремі приклади, додавання префіксів, у тому числі іншомовного походження до прикметників, надає їм протилежного значення – укр. моносистемна модель ландшафту – полісистемна модель ландшафту. Префікс «mono-» грец. означає (один, єдиний), а префікс «poly-» грец. (велика кількість, безліч).

2) антоніми, що виражають протилежну спрямованість дій, властивостей, ознак, що ґрунтується на логічно протилежних поняттях (векторна протилежність): укр. внутрішньоландшафтні взаємозв'язки – міжландшафтні взаємозв'язки, вертикальна структура ландшафту – горизонтальна структура ландшафту; нім. die Landschaftszusammensetzung – die Landschaftszerschneidung,

Термінологічні номінації *homogene Landschaften* – *heterogene Landschaften* містять у собі слова «гомогенний» і «гетерогенний» грецького походження. Так, термінологічних номінацій *homogene Landschaften* – *heterogene Landschaften* протиставляються ландшафти однорідної та різнорідної структури.

Серед термінів-антонімів, що зустрічаються в термінології ландшафтознавства, можна виділити такі підстави для протиставлення понять:

- 1) за місцем: укр. зональні ландшафти – інтразональні ландшафти;
- 2) за кількістю: укр. одновікові ландшафти – різновікові ландшафти, дрібномасштабна ландшафтна карта – великомасштабна ландшафтна карта;
- 3) за положенням у просторі: укр. бореальні ландшафти Прикарпаття – бореальні ландшафти Закарпаття.

У термінології ландшафтознавства, як і в будь-якій іншій термінологічній системі, антонімія являє собою явище понятійне, яке своєю чергою зумовлене необхідністю протиставлення різних денотатів, з метою їх подальшої класифікації [31].

Як показують результати дослідження, у терміносистемі ландшафтознавства антонімічні пари термінів утворюються двома способами:

- 1) лексичним шляхом: укр. прості урочища – складні урочища; нім. die
- 2) словотворчим шляхом: укр. зональні ландшафти – інтерзональні ландшафти; нім. landschaftstypische endogene Formen der Oberflächengestalt

а
е
нубіп українні

Як показують приклади, при утворенні термінів словотворчим шляхом можливе чергування префіксу або його відсутність. У цьому разі префікси виконують роль визначника протилежності.

е
нубіп українні

В українській мові зазвичай використовують багатослівні термінологічні номінації у вигляді сполучень:

- о
е
е
о
е
е
- 1) прикметник із постпозитивним іменником ландшафт/ландшафти;
 - 2) прикметник + іменник + іменник у непрямому відмінку;
 - 3) прикметник + прикметник + іменник;
 - 4) прикметник + іменник + прикметник + іменник у непрямому відмінку;
 - 5) іменник + прикметник + іменник у непрямому відмінку.

е
е
нубіп українні

У німецькій мові антонімічні пари виражені складними іменниками, одним з яких компонентів яких представлений кореневою морфемою Landschaft-. Однак термінологічні словосполучення з різною структурою утворення також широко зустрічаються серед терміновантонімів:

- е
е
а
а
е
нубіп українні
- 1) прикметник із постпозитивним іменником;
 - 2) прикметник + прикметник + іменник;
 - 3) іменник + іменник у непрямому відмінку з прийменником із морфемою
 - 4) прикметник + прикметник + іменник + іменник у непрямому відмінку з прийменником.

а
нубіп українні

Таким чином, терміни-антоніми в українській і німецькій мовах представлені різним структурним оформленням. Що стосується способів утворення антонімів, то вони однаковою мірою присутні в обох в обох аналізованих мовах.

нубіп українні

ОХОРОНА ПРАЦІ

Оскільки тема магістерської роботи «Інтернаціональні терміни у ландшафтознавстві: лінгвістичний та перекладацький аспект в українській та німецькій мовах», для виконання трудових обов'язків у сфері філології та перекладу з урахуванням положень нормативних вимог з безпеки праці, та для практичної реалізації теми, передбачається засвоєння основних заходів з охорони праці на робочих місцях в адміністративних приміщеннях.

Аналіз потенційних небезпек. Обладнання, яке використовується можна умовно розділити на дві групи:

обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (наприклад, комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі);
обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (наприклад, опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

До основних небезпечних факторів трудового процесу відносяться:

раження електричним струмом, у наслідок несправності електрообладнання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до

електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

механічне травмування внаслідок нерационального розташування робочих місць, що є порушенням вимог ергономіки;

збільшенні нервово-психічні навантаження, внаслідок специфіки роботи, а саме постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі,

керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими), що може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих негативних ситуацій, та може

призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів;

захворювання кістково-м'язового апарату, у зв'язку з тривалим

статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

неадекватне або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до

джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

високий рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги комп'ютерного обладнання, його технічною периферією, а також при спілкуванні працівників, що призводить до роздратування та зниження

працездатності;

незадовільні параметри мікроклімату в робочих приміщеннях, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та

опалювальних систем, які можуть викликати загальні захворювання;

можливість загоряння, в зв'язку з порушенням правил протипожежної безпеки, використанням несправного електрообладнання, або

відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

алергічні реакції внаслідок недостатньої чистоти у приміщенні (побутовий пил, мікроби, бруд та інше). Це може здійснювати на людину

фіброгенну дію, при якій в легенях відбувається розростання сполучних тканин, що порушує нормальну будову та функцію органів. Причинами можуть бути зламана вентиляційна система чи кондиціонер;

переповненість офісу співробітниками; планування, яке ускладнює доступ свіжого повітря до робочих місць; неадекватне прибирання;

зайве використання очисних засобів або недостатній клінінг.

психологічні порушення унаслідок ненормованого робочого часу (велика різниця між перервами на підприємстві, ситуації коли людині

доводиться працювати за двох і більше працівників та інше) приводить до погіршення працездатності, хронічних стресів, результатом яких стануть підвищений тиск, нервові зриви і хвороби серця.

Заходи по забезпеченню безпеки. У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання.

Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища. Для запобігання ураження електричним струмом необхідно встановлювати електроустаткування, яке має відповідає затвердженим вимогам.

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок нерационального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно необхідно забезпечувати більш зручне та рациональне розташування робочих місць, таким чином збільшуючи відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру. З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втомі необхідно передбачувати регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнати побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімнату психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження необхідно передбачити пристрої для приготування й роздачі

тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою. Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві». Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

У зв'язку із великою кількістю пилу та різноманітних шкідливих викидів у атмосферу, особливо у великих містах і центрах промисловості разом з необхідним організму чистим киснем ми проносимо через легені отруйні пари,

частинки кіптяви і попелу. Вони осідають в наших легенях, отруюючи людину. Це призводить до загального поганого самопочуття, головного болю, нудоти, подразнюються слизові оболонки, розвиваються хвороби легенів і серцево-судинної системи. Для дотримання чистоти у приміщенні необхідно виконувати

ретельне прибирання, встановити монітори якості повітря, використовувати зволожувачі та очищувачі повітря, а також озеленювати приміщення рослинами, які допомагають очищати його.

У зв'язку із специфікою роботи, можливого скорочення штату працівників або занадто великих вимог, щодо швидкості виконання певної роботи або проекту може призвести до стресів, погіршення працездатності та інше. Для уникнення психологічних порушень унаслідок ненормованого робочого часу потрібно узгодити збалансований графік на підприємстві, робити регулярні перерви, делегувати відповідальність за виконання роботи, не перевантажувати себе,

уникати постійної напруги, намагатися не відкладати виконання безлічі важливих завдань на останній день завдяки правильному складанню списку пріоритетних завдань.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення. Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або

надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіявання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі. У офісному приміщенні обладнаному персональними комп'ютерами з екранним пристроєм необхідно дотримуватися затверджених норм санітарних правил і норм роботи.

Закон України «Про пожежну безпеку» визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій

галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності. Пожежна безпека – стан об'єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей. Для

забезпечення пожежної безпеки в установах проводять пожежну профілактику, яка включає в себе комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки людей, на запобігання пожежі, обмеження її поширення, а також на створення умов для успішного гасіння пожежі.

Таким чином, для забезпечення безпечних умов праці необхідно дотримуватися законодавчих вимог безпеки і у сфері філології та перекладу.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Рівень розвитку наукової мови впливає на інтелектуальний розвиток суспільства, свідчить про стан мовного самовиявлення народу. Однак,

формування наукової мови в Україні відбувалося за несприятливих умов. Умови бездержавності України унеможливлювали становлення науково-технічної, природничої, гуманітарної та мистецької терміносистем.

НУБІП України

Термінознавство – це наука про терміни, це частина лексики загальнолітературної мови, що являє собою впорядковану термінологічну систему. Попри те, що це слово утворилось ще у 60-х роках XX ст., сучасні словники частіше вживають слово «термінологія».

НУБІП України

Саме слово «термін» виникло в античні часи. У латинській мові воно означало «межу», «рубіж». Термін – це слово або словосполучення, яке зіставляється з чітко окресленим поняттям певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя і вступає в системні відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом з ними особливу систему – термінологію. У мовному плані термін представлений окремими номенами або

номінативними структурами, семантичним центром яких є іменники в називному відмінку [33, 88-93]. В понятійному плані терміни виражають наукове поняття, формою існування його є термінологічна система, а формою розкриття – дефініція. Дефініції відображають найважливіші поняття науки. По суті, вони складають основу професійної мовної картини світу, до того ж дефініції мають чітку синтаксичну структуру.

НУБІП України

У сучасній українській мові існує проблема високої насиченості запозиченнями або мовними структурами інтернаціонального характеру. Існування великої кількості інтернаціоналізмів вказує на їх спільне походження з латинської та грецької мов.

НУБІП України

Інтернаціональні одиниці мають особливе значення для наукового спілкування фахівців різних країн у будь-якій галузі діяльності людини, оскільки вони є загальновизнаними формами вираження понять. При цьому наявність

інтернаціоналізмів у спеціальній лексиці може слугувати підтвердженням спільності деяких когнітивних процесів.

Розвиток і розширення культурних контактів призводить до свого роду певної уніфікації навколишньої дійсності і як наслідок до виникнення інтернаціоналізмів. Інтернаціоналізми, будучи результатом культурних зв'язків і контактів, тісно пов'язані з лексичними запозиченнями, що дає змогу деяким авторам ототожнювати ці категорії слів.

Зв'язок того чи іншого терміну з процесом інтернаціоналізації спеціальної термінології полягає в такому: якщо термін «вписується» в процес інтернаціоналізації та відомий фахівцям у конкретній професійній сфері, то шанси його на вкорінення в термінології, яка використовує це запозичення, високі. Інтернаціоналізація являє собою процес, який дає змогу людям певної професії, які живуть у різних країнах, легше розуміти одне одного.

Інтернаціоналізми відрізняються від простих запозичень тим, що виражають поняття міжнародного значення і мають досить широку сферу поширення. Отже, запозичення вживаються в одній мові, а інтернаціональні слова в багатьох мовах. Інтернаціональний термін асимілюється підкоряючись фонетичним, граматичним і семантичним законам тієї чи іншої мови.

Інтернаціональні слова або терміни зазвичай виникають у процесі запозичення запозичуючою мовою, оскільки існує низка слів рідної мови, що стали інтернаціональними, як, наприклад, німецький термін – ландшафт, англійський – дизайн тощо.

Термінологія ландшафтознавства являє собою велику лексичну базу спеціальних термінів і служить для здійснення професійної комунікації. Дослідження свідчать, що останнім часом основним способом поповнення української та німецької мови спеціальними термінами в галузі ландшафтознавства є використання інтернаціональних термінів.

Інтернаціональні терміни являють собою великий корпус термінологічної лексики в обох мовах. Великий пласт у терміносистемах української та німецької мови займають терміни, створені на інтернаціональному для всіх матеріалі.

З точки зору лінгвістики, терміни-інтернаціоналізми можна поділити на повні інтернаціоналізми та терміни-інтернаціоналізми, національно оформлені греко-латинські терміни, тобто терміни з греко-латинським корінням і терміни, побудовані на основі греко-латинських словотворчих елементів, які були привнесені в систему багатьох європейських мов (англійської, французької та ін.).

У термінології української та німецької мови терміноелементи греко-латинського походження повністю освоєні і слугують базою для створення нових слів. Наявність великої кількості таких термінів справила великий вплив на

розвиток галузевої термінології ландшафтознавства як в українській, так і в німецькій мові. Глобальне поширення цих термінів у сучасній термінології ландшафтознавства, високий ступінь їхньої стійкості та впізнаваності фахівцями, зумовлені наявністю латинських і грецьких терміноелементів

класичного мовного фонду. Вони є часто безпосередніми орієнтирами в розкритті семантики самих термінів. Поряд із цим у термінології ландшафтознавства є терміни, створені на базі національної мови.

Відтворення термінів іншомовного походження в галузі ландшафтознавства здійснюється українською мовою шляхом застосування словникових відповідників, транскрипцій, транслітерацій, калькування та деяких комбінацій вказаних способів перекладу.

Фонетичне освоєння інтернаціональних термінів відбувається за законами мови реципієнта. Графічне освоєння більшою мірою пов'язане з екстралінгвістичними факторами, наприклад, у німецькій мові інтернаціональні терміни латинського походження виражаються за допомогою транслітерації та транскрипції, в українській – переважно за допомогою транскрипції. Специфіка графічного освоєння цих термінів полягає в характері ототожнення інтернаціоналізмів у загальнолітературних мовах і відповідних терміносистемах.

Грамаітичний аспект освоєння термінів у двох мовах зумовлений особливостями їхніх грамаітичних систем (наприклад, зміна родової приналежності терміну в українській мові).

Виходячи з аналізу емпіричного матеріалу, можна визначити в німецькій мові провідним способом терміноутворення словоскладання. В українській мові зафіксовано поодинокі приклади складних термінів. Складні терміни-інтернаціоналізми утворені шляхом складання двох або більше основ. Переважна більшість термінів-інтернаціоналізмів отримує однозначне осмислення в різних за структурою мовах і належать до еквівалентної лексики.

Слід також зазначити, що ставлення вчених до запозичень та інтернаціональних слів у термінології неоднозначне. Серед мовознавців трапляються роботи, в яких міститься критична оцінка запозичення термінів.

Загальна рекомендація може звучати так: не слід використовувати іншомовні терміни для позначення понять замість наявних у національній мові.

Загалом, як показав аналіз, сучасна термінологія ландшафтознавства включає лексичні одиниці, різні за походженням і джерелами формування, що свідчить про широту і значущість термінів-інтернаціоналізмів у досліджуваній термінології. Інтернаціональні терміни в терміносистемах української та німецької мов являють собою переважно запозичення слів латинського і грецького походження.

Також було відзначено таку особливість у терміноутворенні як одночасне використання в термінологічному словосполученні відразу двох і більше інтернаціональних термінів.

Синтаксичний спосіб терміноутворення – утворення термінів шляхом словосполучення різних типів є найбільш продуктивним як в українській, так і в німецькій мові. Що стосується однослівних термінів, то в українській мові їх мінімальна кількість порівняно з терміносистемою німецької мови. У німецькій мові дуже продуктивним є словоскладання при створенні термінів.

На сьогоднішній день мовознавці говорять про розвиток явищ синонімії та антонімії в термінології, які належать до проблемних питань лінгвістики загалом і термінології зокрема. Проблеми синонімії та антонімії вивчаються лінгвістами впродовж усього існування філологічної науки і, незважаючи на тривалий період часу, все ще продовжують залишатися невирішеними.

У термінології проблема синонімії викликає бурхливі дискусії лінгвістів, при цьому не менше ніж щодо синонімії лексичних одиниць. Слід зазначити, що інтерес до термінологічної синонімії пов'язаний із фактом розповсюдження синонімії в різних терміносистемах, що створює, своєю чергою, певні труднощі у сфері професійної комунікації.

Щодо термінологічної антонімії, то як визнають деякі лінгвісти, лексиці мови науки антонімія властива не менше, а радше більше, ніж загальнолітературній.

На відміну від синонімів антоніми не утворюють рядів (синонімічні ряди), а перебувають у відношенні гіпо-гіперонімії. Поняття, що виникають у науковій термінології, часто мають свою антонімічну пару.

Проведений аналіз на матеріалі української та німецької мови дає змогу дійти висновку, що в цій термінології є власне термінологічні синоніми та варіанти. Зважаючи на це, під час складання спеціалізованого словника важливо вказувати поряд з основним (провідним) терміном увесь синонімічний ряд термінів, оскільки це допоможе в роботі над текстом перекладачеві, фахівцеві, а також будь-якому іншому користувачеві. До синонімічного ряду варто включати термін, що вживається в довідкових посібниках, інструкціях, розмовній мові фахівців тощо. Введення та фіксація синонімічних рядів термінів у науковій літературі, дає змогу авторам текстів навмисно привертати увагу читачів до наявності двох і більше термінологічних номінацій одного й того самого наукового поняття.

Аналіз галузі ландшафтознавства свідчить, що змістовний бік термінів цієї наукової галузі має ті самі універсальні властивості, що й слова загальнолітературної мови.

Для термінологічних антонімів характерні як опозиції, максимально наближені до мовних, так і характерні тільки для термінології. У цьому випадку ми говоримо не тільки про антоніми, а й про понятійні термінологічні опозиції.

Як показують результати дослідження, у терміносистемі ландшафтознавства антонімічні пари термінів утворюються двома способами:

лексичним шляхом та словотворчим шляхом. Як показують приклади, при утворенні термінів словотворчим шляхом можливе чергування префіксу або його відсутність. У цьому разі префікси виконують роль визначника протилежності.

Таким чином, терміни-антоніми в українській і німецькій мовах представлені різним структурним оформленням. Що стосується способів утворення антонімів, то вони однаковою мірою присутні в обох в обох аналізованих мовах.

Як показує вищевикладене, термінологічна синонімія й антонімія факт, визнаний багатьма лінгвістами. Синоніми й антоніми продовжують існувати в реальній термінології й потребують постійного вивчення. Необхідно визнати той очевидний факт, що завдяки досягненням сучасної термінології сьогодні створено необхідний теоретичний фундамент для ширшого дослідження синонімічних та антонімічних відносин у термінології.

Прагнення в дослідженні термінології збільшити ступінь однозначності терміну видається принципово недосяжним, тому що особливості мови, для якої характерні не однозначність, а багатозначність (а терміни являють собою одну з підсистем мови, створюються і функціонують за тими ж законами, що й загальноживані мовні одиниці) справляють істотний вплив на будь-яку терміносистему.

Незважаючи на вимогу термінознавців не використовувати синоніми в одній терміносистемі, синонімія термінів усе ж таки притаманна будь-якій термінології, тією чи іншою мірою.

Дослідження показало, що синонімія в термінології ландшафтознавства існує, при цьому в терміносистемі української мови вона зустрічається частіше, ніж у терміносистемі німецької мови. Однак, встановлено, що як явище синонімія проявляється в термінології вкрай обмежено. Основними джерелами синонімічних відносин є власні терміни обох мов, а також запозичення з інших мов.

Синонімічні відповідності в синонімічних рядах виражені такими формами: складний термін – складний термін, термінологічне словосполучення – термінологічне словосполучення.

Незважаючи на те, що термінологічну базу в галузі ландшафтознавства вже сформовано, вона все ж продовжує активно поповнюватися.

Як показало дослідження, у синонімічному ланцюзі низки термінів, один і той самий об'єкт наукової думки отримує багатогранність свого представлення, що дає можливість комуніканту, як одержувачу інформації, створювати індивідуальне уявлення про предмет або явище більш-менш точно.

Продовжуючи залишатися відносно замкнутим, синонімічний ланцюг віддзеркалює свій головний принцип побудови: здатність включати в себе в мовленнєвому виразі не один, а кілька синонімів, єдність яких і відображає багатоаспектність представленого об'єкта.

Антонімія в термінології не тільки неминуче, а радше необхідне явище. Тому цілком справедливо, що воно визнається реченими як один із важливих чинників упорядкування термінологічної системи. У цьому разі йдеться про класифікацію та систематизацію понять, що, своєю чергою, дає змогу фахівцеві в будь-якій галузі науки і техніки вийти на рівень аналізу сутності тих чи інших понять, явищ і процесів.

Можна також із цілковитою впевненістю констатувати, що антонімія в термінології істотно не відрізняється від антонімії в загальнолітературній мові й доказом цього є те, що терміни-антоніми являють собою лексичні одиниці з протилежним значенням.

І синонімії, і антонімії в термінології ландшафтознавства характерна достатня системність і впорядкованість.

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

НУБІП УКРАЇНИ

1. Агеева А. В. Іншомовна лексика і запозичення // Матеріали міжнародної конференції «Мовна семантика і образ світу». – Казань: КТУ ім. В. І. Ульянова-Леніна, 2008. – 187 с.

НУБІП УКРАЇНИ

. Акуленко В. В. Питання інтернаціоналізації словникового складу мови. – Харків: Видавництво Харківського університету, 1972. – 214 с.

. Акуленко В. В. Інтернаціональні елементи в лексиці та термінології. – Харків, 1980. – 211 с.

НУБІП УКРАЇНИ

. Апрес'ян Ю. Д. Сучасна лінгвістична семантика. Вип. IV Синонімічні засоби мови і правила перифразування, 1972. – №3. – С. 19-27

. Бабанова С. Ю. Особливості утворення та функціонування інтернаціональних термінів // Сучасні освітні технології та їх використання в системі гуманітарної підготовки інженерів. – Харків, 2010. – 87 с.

НУБІП УКРАЇНИ

Баган Ж., Таранова Е. Н., Таранов А. О. З історії становлення терміну «ландшафт» та особливості його використання у спеціальній науковій літературі // «Наукова думка Кавказу». – № 2 (78), 2014. – Видавництво Північно-Кавказького наукового центру вищої школи ЮФУ. – С 138-143.

НУБІП УКРАЇНИ

Білодід І. К. Інтернаціоналізми в сучасних мовах (вступна стаття) // Інтернаціональні елементи в лексиці та термінології. – Харків, 1980. – С. 7-9.

. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радельська С. В. Термінологія та переклад Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. – 232 с.

НУБІП УКРАЇНИ

Буторіна Н. В. Найменування наук та їхні похідні в діахронії та синхронії (на матеріалі романських і германських мов): автореф. дис. канд. філол. наук. – Іжевськ, 2009. – С.8.

. Бушев А. Б. Лінгводидактичні проблеми термінології у військовому перекладі.

НУБІП УКРАЇНИ

Термінологія і переклад у 21 столітті. матеріали міжнар. наук. конф. – Омськ, 2002. – С. 30-35.

Гак В. Г., Лейчик В. М. Субституція термінів у синтагматичному аспекті. Термінологія і культура мовлення. – М., 1981. – С. 48.

Дорошенко Є. І. Загальне мовознавство: Навч. посіб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.

Егорова Т. М Ландшафтна екологія України (українська). Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г. – 2009. – 192 с.

Жлуктенко Ю. А. Лінгвістичні аспекти двомовності. – Київ, 1975. – С. 101.

Канделаки Т. П. Семантика і мотивованість терміну. – М.: Наука, 1977. – 166 с.

Кім Ю. Ф. Досвід синхронного вивчення іншомовних мовних одиниць: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Алма-Ата, 1971. – 25 с.

Кожанов Д. А. Нові підходи до визначення сутності терміну в когнітивно-дискурсивних дослідженнях // Світ науки, культури, освіти. – 2008. – №5 (12). – С. 42-45.

Котелова Н. З. До питання про специфіку терміну // Лінгвістичні проблеми науково-технічної термінології. – М.: Наука, 1970. – С. 122-126.

Ландшафтний дизайн: переклад на німецьку мову, визначення, синоніми, антоніми, приклади. Електронний ресурс. Режим доступу:

[Лінгвістика тексту.](#) – С. 467-472.

[Літературознавча енциклопедія](#) : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. Т. Ковалів. – Київ: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2 : М – Я. – 622 с.

Лотте Д. С. Питання запозичення й упорядкування іншомовних термінів і терміноелементів. – М., 1982. – 98 с.

Мелведева Е. В. Лексикологія німецької мови: Лекції, семінари, практичні заняття: Уч. посібник. Вид. стереотип. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2016. – с. 125-147.

Русинова Л. М. Про деякі питання впорядкування та стандартизації термінології (термінологічна синонімія). Терміни в мові та мовленні. Горький: Вид-во ГГУ, 1985. – С. 25-31.

и

з

а

. Словник неологізмів Інституту німецької мови IDS.

. Словник неологізмів. Електронний ресурс. Режим доступу: wortwarte.de.

. Словник української мови: в 11 томах. – Том 2, 1971. – 484 с.

Суперанська А. В., Подольська Н. В., Васильєва Н. В. Загальна термінологія. Питання теорії. – М.: Наука, 1989. – 246 с.

. Таранова Є. Н., Єрмакова, Л. Р., Таранов А. О. Інтернаціональні терміни як об'єкт лінгвістичного дослідження (на прикладі термінів ландшафтознавства в російській та німецькій мовах). Електронний ресурс. Режим доступу:

. Таранова Є. Н., Єрмакова, Ж. А., Бубирева, Л. Р., Таранов А. О. Термінологічна синонімія й антонімія в лексиці російської та німецької мови (на прикладі термінів ландшафтознавства). Електронний ресурс. Режим доступу:

. Толікіна О. І. Деякі лінгвістичні проблеми вивчення терміну. Лінгвістичні проблеми науково-технічної термінології. – М.: Наука, 1971. – С. 57-67.

. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантичній системі мови. М: Наука, 1968. – 272 с.

. Фазилжанова А. Про словотворчість і кальки. Електронний ресурс

. Чернова Л. А. Інтернаціональні терміни як компонент професійної мовної картини світу. – Вісник МГОУ, Серія Лінгвістика. – 2014. – № 3. – С. 51-56.

Austin J. L. How to do things with words / J. L. Austin. – Oxford University Press, 1962. – 167 p. 52.

ach K. Linguistic Communication and Speech Acts / Kent Bach, Robert M. Harnish. –

age G. On Sense and meaning // Translation from the Philosophical Writings of

е

а

я

еLexikon. Електронний ресурс. Режим доступу:

НУБІП України

orris C. Writings on the general theory of signs. The Hague-Paris, Mouton, 1971. – 486

asswell H. The Structure and Function of Communication in Society / H. Lasswell. //

НУБІП України

ech Geoffrey N. Principles of Pragmatics / Leech Geoffrey N. – London; New York:

erls F. Gestalt Therapy Verbatim / Frederick S. Perls. – Lafayette, California: Real

НУБІП України

istopher. Effective Speaking Communicating in Speech. Дослідження з
лексикології і граматики української мови, 2010, вип. 9 291 Cardiff: Taylor &

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України